

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 11.107.01 у Донецькому державному
університеті управління Міністерства
освіти і науки України
проф. В.І. Токаревіч

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата наук з державного управління, доцента ГРИШИНОЇ Наталії Михайлівни на дисертаційну роботу Стрижачкової Анастасії Юрївни на тему «Механізми державного управління розвитком транскордонного співробітництва між Україною та країнами Європейського Союзу», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління в спеціалізовану вчену раду Д 11.107.01 у Донецькому державному університеті управління Міністерства освіти і науки України

Ступінь актуальності обраної теми дослідження, зв'язок із науковими програмами, темами.

Актуальність дослідження механізмів державного управління розвитком транскордонного співробітництва між Україною та країнами Європейського Союзу (далі – ЄС) визначається необхідністю пошуку ефективних шляхів європейської інтеграції України, функціонування економіки у її прикордонних регіонах, вирівнювання якості життя та стандартів ведення бізнесу по різні боки кордону. У сучасних соціально-економічних умовах основні проблеми поширення транскордонного простору між Україною та ЄС пов'язані з посиленням безпекових викликів європейської інтеграції, неефективністю функціонування значної кількості транскордонних інституцій, поширеністю нелегальних форм транскордонної економічної активності, значними міграційними потоками з України в ЄС та ін.

Дослідження процесу входження України у європейський інтеграційний простір, а також координації співпраці з країнами ЄС та розвитку євро регіонів, в межах яких відбувається багаторівнева взаємодія між усіма суб'єктами та учасниками транскордонного співробітництва, постає як важливе сьогодні завдання для теорії та практики державного управління.

Дисертаційна робота пов'язана з науково-дослідною роботою Донецького державного університету управління за темою «Філософсько-психологічні проблеми соціальної взаємодії в системі сучасного управління» (державний реєстраційний номер 0111U007588, 2012-2017 рр.), в межах якої автором було

проаналізовано основні аспекти транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС, його вплив на розвиток прикордонних територій та місцевої демократії, обґрунтовано необхідність удосконалення механізмів державного управління розвитком транскордонного співробітництва в нових євроінтеграційних умовах.

Ступінь обґрунтованості сформульованих у дисертаційній роботі наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Відповідно до мети дисертаційного дослідження автором розв'язано важливе наукове завдання обґрунтування науково-методичних засад удосконалення механізмів державного управління розвитком транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС та розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування для ефективного соціально-економічного розвитку прикордонних територій, інтенсифікації інтеграційних процесів Україна – ЄС та імплементації Угоди про асоціацію.

Ознайомлення зі змістом дисертації, авторефератом і публікаціями А.Ю. Стрижаків дає підстави стверджувати, що сформульовані автором наукові положення, висновки та пропозиції є в достатній мірі обґрунтованими, базуються на застосуванні комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Слід також відзначити, що дисертантом здійснено ґрунтовний аналіз 222 джерел, у тому числі 17 зарубіжних, в яких досліджувана проблема характеризується з точки зору науки державного управління, юриспруденції, політології, економіки, соціології, що створює передумови для системного висвітлення теми. Підвищенню ступеня обґрунтованості отриманих результатів сприяло й використання у процесі дослідження численних законодавчих і нормативно-правових актів України та ЄС, монографічних досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених, статистичних та соціологічних даних, актуальної інформації періодичних та інформаційних видань, ресурсів мережі Інтернет та ін.

Структура роботи відзначається логічною продуманістю, збалансованістю складових частин і підпорядкована реалізації основних завдань дослідження. Матеріал викладено відповідно до плану роботи. Загальні висновки дисертації та висновки за розділами ґрунтуються на результатах проведеного дослідження та відображають зміст викладеного матеріалу. У цілому можна констатувати їх аргументованість та завершеність.

Одержані результати дисертаційної роботи містять наукову новизну, яка полягає в наступному.

У дисертації *вперше* розроблено проект Стратегії розвитку транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС в умовах реалізації Угоди про асоціацію.

У роботі *вдосконалено* нормативно-правовий, організаційний, фінансовий, економічний, інформаційний механізми державного управління розвитком транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС.

У дослідженні *дістали подальшого розвитку* впровадження європейського досвіду управління транскордонним співробітництвом в Україні, механізми державної підтримки єврорегіонів в умовах імплементації Угоди про асоціацію між Україною і ЄС, розвиток побратимських та партнерських зв'язків між містами та регіонами України та країн ЄС, аналіз інноваційних форм транскордонного співробітництва.

Теоретичне та практичне значення наукових результатів дослідження.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає у з'ясуванні сутності наукової проблеми розвитку механізмів державного управління транскордонним співробітництвом між Україною та країнами ЄС (розділ 1.1), визначенні цілей, принципів та функцій державного управління розвитком транскордонного співробітництва (розділ 1.2), а також ґрунтовному аналізі досвіду управління транскордонною співпрацею в країнах ЄС (розділ 1.3).

Заслуговує на увагу обґрунтування автором шляхів удосконалення нормативно-правового, організаційного, фінансового, економічного, інформаційного механізмів державного управління розвитком транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС (розділ 2.1, 2.2) та державної підтримки створених в Україні єврорегіонів «Буг» (Україна, Польща, Білорусь), «Карпатський єврорегіон» (Україна, Польща, Словаччина, Угорщина, Румунія), «Нижній Дунай» (Україна, Молдова, Румунія), «Верхній Прут» (Україна, Молдова, Румунія) та особливого єврорегіону «Чорне море» (розділ 2.3), які є найбільш ефективною формою транскордонного співробітництва.

Варто погодитись з тезою автора про те, що для імплементації Угоди про асоціацію між Україною і ЄС необхідно провести реорганізацію єврорегіонів з використанням індивідуального підходу та розробити відповідні стратегії розвитку для кожного окремого єврорегіону.

У розділі 3 автором запропоновано шляхи вдосконалення процесу здійснення транскордонного співробітництва в Україні, зокрема пропонується проект Стратегії транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС в умовах реалізації Угоди про асоціацію, розроблено практичні рекомендації для органів державного управління та місцевого самоврядування щодо впровадження інноваційних форм транскордонного співробітництва та розвитку прикордонних територій.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що представлені висновки та пропозиції наукового дослідження використовуються у роботі: Українського культурологічного центру (акт про впровадження № 1 від 20.03.2017 р.), ДП «Білгород-Дністровський морський торговельний порт» (акт про впровадження № 652 від 22.05.2017 р.), а також у навчальному процесі Донецького державного університету управління під час викладання таких дисциплін, як «Державне управління», «Державне регулювання економіки», «Державне та регіональне управління» (акт про впровадження № 04-01/206 від 07.04.2017 р.).

Повнота викладу основних результатів дисертації.

Основні результати дисертаційної роботи опубліковано в 20 наукових працях, у тому числі в 7 статтях у наукових фахових виданнях України з державного управління, 2 статтях у закордонних наукових виданнях за напрямом дослідження, 11 тезах матеріалів конференцій. Загальний обсяг – 7,2 д.а.

Результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних та всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях, конгресах, форумах.

Оцінка ідентичності змісту автореферату та основних положень дисертації

Опубліковані наукові праці та автореферат достатньо повно відображають результати проведених наукових досліджень. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації. В авторефераті не виявлено інформації, яка відсутня в дисертаційній роботі. Автореферат за структурою та технічним оформленням відповідає чинним стандартам.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Незважаючи на те, що дисертаційне дослідження проведено в цілому на належному науково-теоретичному рівні, окремі його положення є дискусійними та потребують уточнень. У цьому контексті доцільно зробити такі зауваження та пропозиції до дисертації.

1. У роботі автор цілком виправдано значну увагу приділяє питанню існування економічних та юридичних бар'єрів на шляху здійснення транскордонного співробітництва. Проте, на наш погляд, важливе значення мають і так звані суспільні бар'єри, зокрема негативний історичний досвід, різний менталітет, наявність відповідних національних та/або регіональних

стереотипів жителів прикордонних територій. У роботі це питання майже не висвітлено. Чи вважає автор загрозовим наявність таких бар'єрів транскордонного співробітництва та якими шляхами необхідно здійснювати їх подолання?

2. У роботі розглядається проблема правового статусу поліпатридів (подвійне громадянство), зокрема у випадку отримання угорського громадянства етнічними угорцями на території України. Варто погодитись, що вирішення цієї правової колізії потребує якнайшвидшого врегулювання, проте у суспільстві сьогодні відсутня єдина думка щодо заборони подвійного громадянства. З огляду на це, автору доцільно було б вказати не тільки заперечні аргументи, але й надати пояснення, чому ця практика поширена у країнах ЄС.

3. Як відомо, однією із складових транскордонного співробітництва в європейських країнах є лінгвістична стратегія, згідно з якою громадяни ЄС повинні володіти кількома мовами. У своїй Рекомендації 3 (2005) Комітет міністрів Ради Європи пропонує урядам країн ЄС створити в прикордонних регіонах умови, які б надавали можливість освітнім установам забезпечувати або запроваджувати вивчення мов та культур країн-сусідів. У роботі не відображено, як і чи проводиться взагалі ця робота в прикордонних регіонах України.

4. Освітня міграція – ще одна проблема, якій присвячено значну увагу в дисертації. Автор слушно пропонує органам управління освітою використовувати міграцію не лише як спосіб інтеграції в європейський освітній простір, але і як можливість адаптації досвіду країн ЄС для підвищення конкурентоспроможності національної та регіональних освітніх систем у цілому. Разом з тим, автору було б доцільно проаналізувати й можливості працевлаштування, які надаються українським студентам після закінчення навчання в країнах ЄС, що тісно пов'язано з трудовою міграцією.

5. В якості пропозицій для підвищення ефективності здійснення транскордонного співробітництва автор пропонує створення в структурі великого Карпатського Єврорегіону субрегіонів – «Карпати-Сян» (Мостиський район і Перемишльський повіт або Львівська область і Підкарпатське воєводство), «Підкарпаття» (Старосамбірський район і повіт Устрики Долішні), «Гірські Карпати» (Турківський, Сколівський, Великобerezнянський і Воловецький райони з українського боку, а також відповідні територіальні громади гірських повітів Польщі та Словаччини), «Карпати-Тиса» (Виноградівський, Хустський і Тячівський райони Закарпаття і сусідні з ними територіальні громади Румунії), «Ужгород-Ніредьгаза» та інші, до складу яких входитимуть відповідні місцеві районні та сільські громади з українського боку та сусідніх країн – Польщі, Словаччини, Угорщини, Румунії тощо. В єврорегіоні «Буг» пропонується виділити локальні об'єднання транскордонного

типу, наприклад, «Жовква–Замосць», «Любомль–Хелм» «Ковель–Брест». Проте, слід пояснити, в чому переваги субрегіонального підходу, адже в ЄС популярні «великі» єврорегіони.

Утім, виявлені в дисертації дискусійні положення та викладені вище зауваження і пропозиції мають переважно рекомендаційний характер, не знижують загального позитивного враження від дисертаційної роботи та можуть бути усунені в ході проведення подальших досліджень.

Висновок щодо відповідності дисертаційної роботи вимогам МОН України

З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаємо, що дисертаційна робота Стрижаквої Анастасії Юрїївни є цілісним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання щодо обґрунтування науково-методичних засад удосконалення механізмів державного управління розвитком транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС в умовах посилення євроінтеграційних процесів, трансформації соціально-економічного розвитку України та реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, а також надані практичні рекомендації органам державного управління та місцевого самоврядування щодо впровадження інноваційних форм транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС.

Робота виконана на належному теоретико-методологічному рівні і відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління, зокрема напрямам: «теоретико-методологічні засади розроблення та функціонування механізмів державного управління: категорії, закономірності, принципи, методи, концепції, моделі, системи, класифікація», «цілі, завдання, функції держави, стратегії її розвитку як чинники формування та функціонування механізмів державного управління», «стратегічне управління, планування та цільове програмування в діяльності органів державної влади», а також вимогам МОН України до обсягу і структури викладення матеріалу.

Дисертація є самостійною науковою працею, основні ідеї та розробки дисертаційного дослідження, насамперед ті, що характеризують наукову новизну, мету і завдання, методологічні засади й методичні підходи до їх вирішення та практичне значення одержаних результатів, належать особисто здобувачу.

На підставі зазначеного вище можна зробити висновок, що дисертаційна робота Стрижаквої Анастасії Юрїївни на тему «Механізми державного управління розвитком транскордонного співробітництва між Україною та

країнами Європейського Союзу» відповідає вимогам МОН України до кандидатської дисертації, зокрема пп. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент

кандидат наук з державного управління,
доцент, заступник начальника управління –
начальник відділу організації наукових
досліджень Харківського регіонального
інституту державного управління
Національної академії державного
управління при Президентові України

Н.М. Гришина

Підпис Н.М. Гришиної засвідчую:

Директор Харківського регіонального
інституту державного управління
Національної академії державного
управління при Президентові України,
доктор соціологічних наук, професор

Л.О. Бєлова

“ 08 ” вересня 2017 р.